

ŠTO INTERNET ČINI VAŠEM MOZGU

"Shvatio sam da nije istina da mi mozak naprosto luta. Bio je gladan. Zahtijevao je da ga se hrani onako kako to čini Internet – a što je više dobivao, bio je gladniji. I kad nisam bio za kompjuterom, osjećao sam potrebu da provjerim e-mail, malo klikam po linkovima ili da nešto izguglam. Htio sam povezanost. Internet me pretvorio u nešto nalik brzom stroju za obradu podataka, u ljudski HAL.

Počeo mi je nedostajati moj stari mozak."¹

Pronalazite li se i Vi u ovome opisu? Osjećate li poteškoće u koncentraciji i zadržavanju pažnje prilikom čitanja članaka na internetu? Imate li potrebu pregledavati Facebook ili omiljene web stranice iako na njima nema ništa novo? Možete li čitati neki književni klasik dulje od pola sata bez prekida? Ako ni na jedno od ovih pitanja ne možete pronaći odgovor, ne brinite se, niste jedini. I dok sama pišem ovaj tekst, prsti mi vrludaju po web stranicama, pregledavam mail, provjeravam ima li što novo na Facebooku i što više surfam, teže mi je koncentrirati se na pisanje. Objasnjenje za promjene u Vašim i mojim kognitivnim funkcijama nudi Nicholas Carr, autor velike uspješnice "Plitko: Što Internet čini Vašem mozgu".

Citatom navedenim na početku, Nicholas Carr završava prvo poglavlje "Plitkog", knjige intrigantne i nadasve aktualne teme: što Internet čini našem mozgu. S jedne strane tabu tema, s druge sveprisutna misao o utjecaju medija na razmišljanje i djelovanje ljudi koju Carr obrađuje s dva aspekta: subjektivnog i znanstvenog. Izravno iskustvo čovjeka koji prati i konzumira kompjutersku tehnologiju od prvog izlaska Applea na tržište isprepliće se sa znanstvenim istraživanjima iz područja kognitivne psihologije i povijesnim pregledom utjecaja novih medija na čovječanstvo. Razlog zbog kojeg bi se "Plitko" trebalo naći u lektirama svih korisnika internetskih bespuća leži u tome što Carr na samom kraju prepušta čitatelju da sam donese odluku želi li biti gospodar ili rob moderne tehnologije.

"Svoju čaroliju, ili zlo, mediji odrađuju na razini živčanog sustava."

Što točno Internet čini našem mozgu? Osnovna ideja koju Carr nastoji prenijeti čitatelju jest da sam medij, a ne njegov sadržaj, utječe na mijenjanje ljudskog ponašanja i razmišljanja. Nakon desetljeća korištenja kompjuterskim tehnologijama primijetio je kako mu je sve teže uroniti u knjigu i zadržati pažnju na njezinom sadržaju duže vremena. Dubinsko čitanje, ono koje obuhvaća potpuno uranjanje u sadržaj i praćenje niti pripovijedanja, postalo mu je veliki problem.

"Nekoć sam bio ronilac u moru riječi. Sada jezdim po površini poput onih tipova na skijama za vodu."

"To ga je navelo da se kao novinar-istraživač posveti temi o kojoj do tada nitko nije htio javno raspravljati. Tako 2008. godine u časopisu Atlantic Magazine objavljuje članak "Čini li nas Google glupima?" koji mu je kasnije poslužio za proširivanje u navedenu knjigu "Plitko". Nakon izlaska članka, podigla se bura reakcija u javnosti, međutim, za onaj dio znanstvene populacije koji je već neko vrijeme sumnjao u nepromjenjivu korisnost Interneta, Carrov članak bio je dodatan vjetar u leđa za daljnja istraživanja.

¹ Preuzeto s www.istrazime.com/psihomoljac

ŠTO INTERNET ČINI VAŠEM MOZGU

Plastičnost mozga je pojava kojom Carr želi približiti čitateljima promjene nastale u kognitivnim funkcijama prilikom surfanja. To je sposobnost mozga da se prilagođava promjenama i reorganizira svoje funkcije. Unatoč dugotrajnom vjerovanju da ulaskom u odraslu dob mozak postaje neurološki nepromjenjiv, moderne tehnike snimanja mozga pokazuju kako tijekom cijelog života postoje promjene u mozgovnim funkcijama.

”Ima dokaza za to da se stanice našeg mozga razvijaju i rastu s upotrebom, a da atrofiraju i propadaju s neupotrebom.”

Nadalje, promjene mogu biti pozitivne ako se njima razvijaju vještine koje će dovesti do poboljšanja kognitivnih funkcija, ili negativne ako se usvajaju navike koje uče mozak da ide linijom manjeg otpora.

Stavljajući ove informacije pred čitatelje, Carr im prebacuje odluku o tome hoće li prihvatiti znanstvene činjenice i preuzeti odgovornost za funkcioniranje vlastitog mozga. Ne nameće svoj stav, što mu omogućuje da privuče i onaj dio čitalačke publike koji i dalje sumnja u mogućnost da kompjuterske tehnologije upravljaju ljudskim životima, posebice na najnižim razinama živčanog sustava.

Navodeći filozofske pravce iz kojih su se razvijale revolucionarne misli, i koji su zadržavali tradicionalne ideje funkcioniranja ljudskog uma, Carr će pridobiti one čitatelje koji imaju potrebu sagledati cjelokupnu sliku i smjestiti društvene pojave u određeni vremenski okvir. Istom cilju služi i povijesni presjek razvoja medija koji su mijenjali način ljudskog razmišljanja i djelovanja. Carr započinje opisom razvoja pisanog jezika u antici, navodeći važnost čitanja i pisanja u nadogradnji našeg osobnog softvera. Cijela stvar ubrzala se Guttenbergovim izumom tiskarskog stroja, knjige su postajale dostupne sve većem broju ljudi, što je promijenilo i njihovu svijest. ”Tišina dubinskog čitanja postala je dijelom uma.” Potom je krajem 19. stoljeća došlo do pojednostavljivanja intelektualnog života ljudi: pojavili su se prvi elektronički mediji, zabavniji i jednostavniji za upotrebu od knjiga. Konačno, razvojem kompjuterskih tehnologija, ljudski mozak morao se prilagoditi novom načinu prikupljanja informacija koji nas je doveo u plićake naših kognitivnih funkcija. Na mjesto na kojemu se nalazimo danas.

Ono što autora definitivno približava čitatelju, na ljudskoj razini u ”Plitkom”, jest osobno iskustvo razdvajanja od internetske Mreže za vrijeme pisanja istoimene knjige te ponovno vraćanje starim navikama nakon završetka.

”Što se mene tiče, ja se pomalo vraćam na staro. Kako se ovoj knjizi primiče kraj, opet sam počeo držati e-mail otvoren po cijeli dan i opet sam uključio svoj RSS-čitač. Poigrao sam se i s nekoliko novih društvenih mreža, i ponovno pomalo pišem na blogu. Moram priznati: sjajno je. Nisam siguran da bih mogao živjeti bez toga.”

ŠTO INTERNET ČINI VAŠEM MOZGU

Upravo takav prijateljski pristup čitateljima omogućuje Carru da s njima komunicira kroz cijelu knjigu i da što jednostavnije prihvate argumente za i protiv korištenja Interneta. Knjiga je pitka za čitanje, stilom pisanja prilagođena laicima te obiluje vrlo zanimljivim informacijama. Na stručnost i autentičnost informacija autor se referira kroz citate velikih mislioca, znanstvene i povijesne podatke te kroz stručnu literaturu.

Bez obzira na to kakav stav zauzeli, "Plitko" potiče na promišljanje o osobnom korištenju Interneta i o utjecaju suvremenih tehnologija na moderno društvo. Pretvara li uistinu internetska Mreža naš mozak u žonglerov mozak koji površinski procesira podražaje neprestano prebacujući pažnju s jednog na drugi sadržaj? Hoće li takav novi način razmišljanja dovesti do evolucijski značajnog mijenjanja postojećih obrazaca razmišljanja? Hoćemo li biti sposobni za veće intelektualne napore ili će se društvo u cjelini kognitivno prilagoditi suvremenim medijima? I u konačnici, ne čini li nas to uistinu robovima kompjuterskih tehnologija? Ova i još mnoga slična pitanja Carr ostavlja čitatelju na razmišljanje nakon što zaklopi zadnju stranicu knjige.

Zašto bi se ova knjiga trebala naći na Vašim policama? Zato što prvenstveno sagledava funkcioniranje ljudskog mozga multidimenzionalno – kroz više različitih znanosti. Objedinjuje povijest, sociologiju, književnost, psihologiju i neurologiju na jednom mjestu. Potiče na promišljanje o osobnoj zaokupljenosti Internetom i na moguću promjenu ponašanja. Sve u svemu, dovoljno je razloga da se dubinsko čitanje počne uvježbavati upravo ovim štivom: "Plitko: Što Internet čini Vašem mozgu".